

ir. A. A. Bonnema

beheerder van het landgoed van 1-9-1940 tot 2-7-1973

I Eigendomsgeschiedenis

Overzicht

Tijdvak:	Eigenaren:	Reden van overgang:
tot 1516:	landsheerlijk domein	schenking en ruiling
1516-1579:	geslacht Van Scherpenzeel, genoemd Palick	verkoop
1579-1632:	geslacht Van Dorth	huwelijk
1632-1721:	geslacht Van Arnhem	vererving
1721-1824:	geslacht Torck	huwelijk
1824-1934:	geslacht Van Pallandt	verkoop
1934-1974:	Unitas	verkoop
1974-1980:	de Staat (½) en Natuurmonumenten (½)	verkoop
1980- :	Natuurmonumenten	

De eigendomsgeschiedenis van het landgoed is aan de hand van de rijke Gelderse archieven tot in de middeleeuwen na te gaan. Vele gegevens zijn geput uit het onderzoek dat de vroegere Rijksarchivaris Martens van Sevenhoven verrichtte ten aanzien van de Gelderse bossen in het algemeen en uit de inventarisatie van het huisarchief Keppel door de archivaris van Schilfgaarde.

In de middeleeuwen beschouwde de *graaf*, later (1339) hertog, *Van Gelre* zich als eigenaar van de wildernissen in zijn gebied, met name van de bossen en heidevelden.

Hij grondde dit recht op dat van de Duitse Koningen, die zich vóór hem (na het verdeelingsverdrag van Verdun van 843 waarbij deze streken eerst bij Midden-Frankenland en daarna in 925 als hertogdom Lotharingen bij Duitsland komen) eigenaars van die wildernissen hadden genoemd.

Het was één van de zogenaamde regalia, die de Gelderse landheer aan zich had getrokken, toen de Koningen hun werkelijke macht in deze streken grotendeels hadden verloren.

Weliswaar noemde hij zich eigenaar maar hij kon zijn recht vaak niet of maar ten dele laten gelden door oudere gebruiksrechten van eigengeërfden in de vorm van veeweide, schapendrift, plaggen maaien enz.

De rechten van de hertog beperkten zich dan tot de heffing van gebruiksrechten en van tiend (de zgn. novale tiend) bij ontginning.

Alleen in de streek tussen Arnhem en Wageningen en ten zuiden van Nijmegen werden landsheerlijke domeingronden gevonden waar de schapen en de plaggenmaaiers voldoende geweed of althans in hun vrijheid beperkt konden worden om er enig bos ten behoeve van den hertog in stand te houden.

Die zogenaamde Domeinbossen zijn na de afzwering van de laatste hertog in 1581 overgegaan aan de Landschap en werden sindsdien namens de Staten beheerd door de Rekenkamer te Arnhem.

Het domein tussen Arnhem en Wageningen strekte zich oorspronkelijk meer naar het noorden uit zodat ook het landgoed Planken Wambuis - toen genaamd het Reemsterveld - daaronder viel, maar hertog Karel (1492-1538) heeft dit Reemsterveld bij het domein van Rozendaal gevoegd en het ook te zamen met Rozendaal op 21 januari 1516 met renten en toebehoren opgedragen aan zijn Onderdorst van Veluwen *Gerrit van Scherpenzeel, genoemd Palick*, uit dank voor bevoende diensten.

Als zodanig heeft het landgoed, dat trouwens vandoord al het brandhout voor de keuken van Rozendaal leverde, dus nimmer tot het door de Rekenkamer beheerde domein behoord.

Het kasteel Rozendaal was overigens in 1516 verwoest en vervallen zodat hertog Karel tevens beoefde zijn Onderdorst en diens erfgenamen er niet uit te zullen zetten alvorens de restauratiekosten terug te hebben betaald.

Op 25 november 1536 raakte het bezit echter geheel uit 's Hertogs hand want toen verschreef hij aan Willem van Scherpenzeel (Gerritszoon) het huis met de hoge Heerlijkheid en alle toebehoren van Conijnwaranden, twee erven te Moosel, voorts land, zand, heetveld en houtgewas, zulks in ruil voor het goed Kaldenhoeve onder Eerbeek.

De grenzen der heerlijkheid waren toen nog niet nauwkeurig bepaald en Willem van Scherpenzeel heeft naderhand nog andere goederen als de Conijnwaranden van Delen en Eede aan zich getrokken.

Op een kaart van 1632 is het gehele landgoed echter al vastgelegd en praktisch met de thans nog bestaande grenzen. Het heet dan: „Het Veld van Reems of Roosendaels". De hoeve Nieuw-Reemst, toen nog West-Reemst genoemd, was toen ook aanwezig en deze is dus waarschijnlijk tussen 1536 en 1632 gebouwd. De bezittingen van Rozendaal liepen toen door tot Deelen (thans Hoge Veluwe) en over Terlet tot het Kasteel Rozendaal toe.

In 1579 hebben de erven van Willem van Scherpenzeel de heerlijkheid verkocht aan *Dirk van Dorth*, die in 1586 overleed en het naliet aan zijn zoon Dirk.

Dirk van Dorth Jr.
Eigenaar van het Planken Wambuis van 1586 tot 1628

Deze Dirk van Dorth en zijn vrouw Margreet toe Boecop maakten de bezitting leen aan het Vorstendom en zij werden in 1628 verleid. In het zelfde jaar droegen zij het over aan hun dochter Ermgaard Elisabeth van Dorth, die in 1632 huwde met *Robert van Arnhem*, landdrost van Veluwen, overleden in 1649.

Het ging dan eerst over naar de zoon Diederik en na diens vroege overlijden op 9 september 1656 aan zijn zuster Johanna Margaretha van Arnhem, die op 10 december 1667 huwt met haar volle neef Johan van Arnhem.

Tijdens hun bewind logeerde Willem III meermalen op Rozendaal; hij joeg dan ook op het landgoed waarvoor in die jaren een jachthuisje werd gebouwd aan de zogenaamde Koningsweg.

Hun huwelijk bleef kinderloos, zodat de heerlijkheid volgens een bepaling in de welker gemaakte overdrachtsacte na de dood der echtgenoten (Johan in 1716 en Ermgaard in 1721) weer met het domein verenigd zou moeten worden.

Echter verklaarden de Staten van Gelderland op 24 april 1722 van alle rechten op Rozendaal af te zien, waardoor de heerlijkheid volgens het testament der beide echtgenoten werd geërfd door hun achterneef *Lubbert Adolf Torck* (1687-1758), een achterkleinzoon van Lubbert Torck en Jacoba van Arnhem, en daarmee overging op het geslacht Torck dat uit het Kleefse stamde.

Deze Lubbert Adolf huwde met Petronella Wilhelmina van Hoorn, de schatrijke weduwe van Jan Trip. Zijn invloed was zo groot dat hij wel de ongekroonde koning van Gelre werd genoemd.

Wellicht heeft zulks er ook nog toe bijgedragen dat het Lubbert Torck uiteindelijk mocht gelukken de eigendom van het landgoed volledig vrij te maken door aankoop van nog resterende aandelen in de hoeven Mossel en Oud-Reemst (1725-1729), waarmee merkwaardigerwijze zijn overgrootvader en naamgenoot tachtig jaar eerder al een aanvang had gemaakt in hoedanigheid van voogd over de kinderen (Diederik en Johanna) van zijn zwager Robert van Arnhem.

Overigens blijkt hier wel uit, dat ook op het Rheemsterveld enkele eigen-geërfd, met name die van Mossel en Oud-Reemst, reeds oudere gebruiksrechten bezaten, toen de graven van Gelre zich als eigenaren van de wildernissen (bossen en heidevelden) in hun gebied gingen beschouwen.

Ook de dikke mappen in de archieven met stukken, betreffende het weiden van schapen in het Mosselse Veld (vanaf 1445) en het Reemsterveld (vanaf 1539) en ettelijke afpalingen van de grenzen dezer hoeven, geven een beeld van het eindeloos ge-

Lubbert Adolf Torck
1687-1758
ongekroond koning van Gelre

Petronella Wilhelmina van Hoorn
1698-1764
echtgenote van Lubbert Adolf Torck

harrewar als gevolg van die doorkruising van rechten totdat tenslotte de echtgenoten Torck en van Hoorn daaraan door uitkoop een einde wisten te maken. (Oud-Reemst lag aan een druk bereiden Hessenweg – thans nog Harderwijkerweg genaamd – getuige de pogingen van Lubbert Torck om de schade, die de Hessenkarren veroorzaakten, te beperken door afbaking met pollen).

Hun huwelijk bleef echter kinderloos, waardoor de bezitting na hun overlijden (Lubbert 1758 en Petronella 1764) overging op de schoonzuster Jacoba Maria van Wassenaar van Duvenoorde, weduwe van Frederik Willem Torck en nog in het zelfde jaar – dat was in 1765 – op diens zoon Assueer Jan Torck, die in 1758 huwde met Eusebia Jacoba de Rode van Heeckeren.

Door Assueer Torck werd de herberg (en hoeve) gebouwd aan de rijksweg blijkens een acte van 12 augustus 1782 waarin wordt verpacht een herberg (met land) die zal worden getimmerd in het Rheemster Veld.

In 1789 werd deze hoeve weer verpacht en dan genoemd het “Houten off Planken Wambais, gelegen in het Rheemsterveld, bestaande uit Huys, Hof en Koorlanden”.

De naam *Planken Wambuis* verscheen in deze acte voor het eerst en de veronderstelling ligt voor de hand dat de naam van de herberg – als markant punt aan de hoofdweg van Arnhem naar Ede – later ook

wel werd gebruikt voor de gehele bezitting en toen geleidelijk aan de oude naam Rheemsterveld heeft verdrongen.

Een acte van 4 februari 1793 vermeldt reeds zonder meer de verkoop van Dennen (en Berken) aan 't Planken Wambuis.

Assueer stierf op 21 februari 1793 en werd opgevolgd door zijn zoon Reinhard Jan Christiaan Torck (1775-1810), in 1800 gehuwd met Gooswina Geurdina van Neukirchen.

Hun zoon Assueer Lubbert Adolf volgde hen op en trouwde in 1834 met Jkvr. Huyssen van Kattendijke. Dit gezin werd hard getroffen. Op 18 augustus 1842 stierf de man, in februari 1843 de enige zoon Frederik Willem en op 5 maart 1843 de vrouw, waardoor Rozendaal overging op de dochter Ada Catharina, de laatste telg van het geslacht Torck (1835-1902), die op 14 december 1854 huwde met haar volle neef mr. Reinhard Jan Christiaan van Pallandt.

Het Planken Wambuis bleef met Rozendaal verenigd tot en met bovengenoemde Reinhard Jan Christiaan Torck (1775-1810). Na diens overlijden kwam het door boedelscheiding aan de dochter Henriëtte Jeanne Adelaide Torck, terwijl de zoon Assueer – gelijk vermeld – Rozendaal verkreeg.

Daarmede was de band tussen Rozendaal en het Planken Wambuis dus verbroken, merkwaardigerwijze echter slechts tijdelijk.

Henriëtte Torck huwde namelijk in 1824 met

Adolph Werner Carel Willem van Pallandt van Barlham en één van haar negen kinderen, te weten Reinhard Jan Christiaan trouwde later weer met de dochter van haar broer Assueer, namelijk met Ada Catharina Torck - gelijk hierboven werd vermeld - en daarmee kwamen dus Rozendaal en het Planken Wambuis toch weer samen in het geslacht van Pallandt.

Van mr. Reinhard Jan Christiaan van Pallandt ging Rozendaal en het Planken Wambuis dan over op zijn zoon Frederik Jacob Willem van Pallandt, kamerheer van H.M. de Koningin en burgemeester van Rozendaal, die ook Keppel erfde en in 1886 huwde met Constantia Alexine Loudon.

Na diens dood op 14 april 1932 worden Rozendaal en het Planken Wambuis echter andermaal gescheiden want de gezamenlijke erven besluiten - waarschijnlijk met het oog op de te betalen successiebelasting - tot publieke verkoop van het Planken Wambuis en wel in 26 kavels, dus zonder enige égard of verantwoordelijkheidsbesef jegens de eeuwenoude historie van dit landgoed.

Het mag voorwaar een gelukkige omstandigheid heten, dat het landgoed desondanks in generale massa kon worden aangekocht en daarmee toch nog voor het nageslacht behouden bleef.

Bij acte van openbare verkoop verleden voor notaris Fischer te Ede - inzet 2 oktober en toeslag 16 oktober 1934 - kocht Administratiekantoor "Unitas" N.V. gevestigd te Utrecht van de familie Van Pallandt het gehele landgoed "Planken Wambuis", groot 2007,34.53 ha in generale massa voor f 309.797,50

exclusief rechten en kosten, d.w.z. voor rond f 150,- per ha!

Via naamsveranderingen, resp. veranderingen in rechtspersoon ging de eigendom over aan Beleggingsmaatschappij "Unitas" N.V. en vervolgens aan N.V. (later B.V.) Unitas Exploitiatiemaatschappij.

Laatstgenoemde stichtte op 12 februari 1974 de B.V. "Planken Wambuis" en verkocht de aandelen daarvan op dezelfde datum aan de Staat en Natuurmonumenten - ieder voor de helft - voor totaal f 9.375.000,-, dat is voor rond f 4.700,- per hectare.

Op 1 oktober 1980 verkreeg Natuurmonumenten ook de andere helft en werd daarmee eigenaresse van het gehele landgoed; onder de huidige omstandigheden de beste oplossing.

II Bosgeschiedenis

(N.B. Dit verslag eindigt met de toestand in 1956)

Overeenkomstig de verwachting komt de bosgeschiedenis van het landgoed sedert de Middeleeuwen overeen met die van andere bosgebieden in den lande en van vergelijkbare gebieden elders in West- en Midden-Europa.

Het aanvankelijk *overwegende loofhout* - meest eik en berk - degenereerde door overmatige kap voor scheepsbouw, huizenbouw en brandhout alsmede door verwaarloosde verjonging tot hakhout, welk stadium gewoonlijk in de 17de eeuw werd bereikt en vervolgens - mede als gevolg van beweiding en strooiselroof - tot heide met eikenstruiken.

Hoewel het huisarchief van Rozendaal nog niet geïnventariseerd is (anno 1956) en juist dit archief waarschijnlijk de meeste gegevens betreffende het landgoed bevat, wijzen de in het huisarchief Keppel verwaald geraakte stukken van Rozendaal al op een zelfde verloop als hierboven omschreven.

Op de oudste kaart van 1632 werd het landgoed reeds aangegeven als bestaande uit *heide met enkele struiken* zodat de devastatie hier nog sneller verlopen is dan elders.

Ongetwijfeld heeft een overdreven wildstand - met name van konijnen - daar het zijne toe bijgedragen.

Dit blijkt onder andere uit stukken van 1645-1673 over "konijne-waranden" en uit een brief van de Rekenkamer te Arnhem van 1727, handelende over de konijnschade op de Veluwe en vermeldende dat alleen tot Rozendaal al 24 - zegge vierentwintig - "konijne-waranden" behoorden waaronder Mossel, Nieuw-Reemst en Oud-Reemst.

Waarschijnlijk waren onder deze eikestruiken nog wel enkele hakhoutgedeelten begrepen want een beter uitgewerkte kaart van 1722 geeft naast heide en zand ook twee hakhoutcomplexen aan genaamd Valenberg en het Oude Hout, die thans nog bestaan. De naam "Oude Hout" komt het eerst voor op een kaart van 1653 van de hoeve Nieuw Reemst, waaruit blijkt dat dit zich toen tot achter deze hoeve en dus tot de westgrens van het landgoed uitstreckte.

In de laatste helft van de 18de eeuw volgde dan de regeneratie der "heide met struwellen" tot naaldhout en ook op dit landgoed kan deze ontwikkeling worden aangetoond uit de archiefstukken.

Het begon in 1765 met een request van Assueer Torck - dezelfde die de herberg Planken Wambuis bouwde - aan de Landdrost van Veluwen om lange heide te mogen branden in het Reemsterveld (de toenmalige naam van het landgoed) voor de aanleg van *Dennenbossen*.

In 1793 vond al een eerste verkoping plaats van Dennen aan 't Planken Wambuis, merkwaardigerwijze juist zeventien dagen vóór het overlijden van Assueer. Boompje groot, plantertje dood!

Natuurlijk zal men ook toen al ingezien hebben dat bebossing niet mogelijk zou zijn zonder eerst de konijnenstand drastisch te beperken. Daarmede is men dan ook begonnen.

Het archief bevat stukken van 1739-1767 betreffende fretteervergunningen onder Ede, afgegeven door de Heer van Rozendaal. Dit was toen Lubbert Torck, gehuwd met Petronella van Hoorn die uit een geslacht van kooplieden kwam en blijkbaar haren gemaal ook tot een meer zakelijk inzicht vermocht te brengen.

Bovendien moest men natuurlijk van tevoren ook de schapenweiderij door de eigen-geërfden van Mossel en Oud-Reemst volledig in de hand zien te krijgen en dat probleem loste het echtpaar Torck-van

Assueer Jan Torck
1733-1793
grondlegger der bebossing

Eusebia Jacoba de Rode van Haeckeren
1740-1793
echtgenote van Assueer Jan Torck

Hoorn zakelijk op door uitkoop der beide hoeven.

Aldus bereidden zij de weg voor tot de regeneratie van de heide tot naaldhout door hun opvolger en neef Assueer Torck.

Volgens de eerste kadastrale kaart van 1832 omvatte het landgoed al 187 ha naaldhout naast nog 181 ha hakhout en de 59 ha bouwland van de hoeven. Dit tijdstip valt ongeveer samen met de overgang van het landgoed van het geslacht Torck op het geslacht van Pallandt (1824).

Van deze eerste naaldhoutbebossing is thans geen enkele opstand meer aanwezig; zij lag in de zuidwesthoek en in de Mosselse Dennen (vakken 7, 8, 12 en 20). Het hakhout werd aangetroffen in twee gebieden; het eerste rond Mossel en op de Valenberg, het tweede van Oud-Reemst tot Nieuw-Reemst (Oude Hout).

Adolph van Pallandt van Barham, die het landgoed van 1824-1874 regeert, breidde de bebossing nog aanmerkelijk uit.

In zijn tijd steeg de bosoppervlakte van 370 ha in 1832 tot 500 ha in 1847 en tot 600 ha in 1870. Hij is het ook die 69 ha loofhout - *eik en beuk* - liet planten, waarvan in 1956 nog 110-120-jarige opstanden en de grote lanen aanwezig zijn.

Overeenkomstig het toenmaals goede rendement van *eikeshakhout* (eikerun voor de looierij) werd het hakhout nog uitgebreid met 81 ha tot 262 ha en het naaldhout met 80 ha tot 267 ha. Ook van dit naaldhout is niets meer aanwezig. De in 1956 oudste opstand van gemiddeld 86 jaar in de Mosselse Dennen is waarschijnlijk door natuurlijke bezaaiing ontstaan.

De uitbreiding van het bos vond hoofdzakelijk plaats in het zuidelijk deel van het landgoed langs beide zijden van de rijksweg.

Het naaldhout zal wel alleen uit groveden hebben bestaan met uitzondering mogelijk van enkele *fijnsparopstanden* in de zuidwesthoek. De plaatselijke benaming - Fijnsparrenbos - wijst in die richting.

Deze opstanden moeten dan in de jaren 1875-1895 zijn gekapt, getuige de in 1956 daar staande 55-75-jarige groveden.

Bij aankoop in 1934 was alles groveden behoudens een kleine 50-jarige fijnsparopstand naast de herberg, die dus omstreeks 1887 moet zijn geplant. Indien inderdaad vroeger meer fijnspar aanwezig was, zijn de ervaringen waarschijnlijk minder gunstig geweest, omdat anders immers vrij zeker daarmee voortgegaan zou zijn. De slechte ervaring zal dan wel mede op roodwildschade hebben berust.

Onder mr. Reinhard Jan Christiaan van Pallandt van Rozendaal (1877-1899) ging de bebossing dan nog even door met een totale uitbreiding van rond 60 ha resulterende in een vermeerdering van het naaldhout met rond 70 ha (hoofdzakelijk in de Mosselse Dennen en de Straal) en een vermindering van het eikeshakhout (Mosselse Zand) met rond 10 ha.

In zijn tijd is ook de halfcirkelvormige randbebossing langs het Mosselse Zand aangelegd om verdere uitbreiding van het stuifzandgebied te voorkomen.

Toen echter mr. Reinhard werd opgevolgd door zijn zoon Frederik Jacob Willem, gingen de jachtbelangen kennelijk weer overheersen, hetgeen tevens het einde van het eeuwenoude familiebezit van dit landgoed inluidde.

Men kan nu eenmaal op den duur een dergelijk goed niet in stand houden met konijnen, al worden daarvan dan ook jaarlijks tweeduizend geschoten en evenmin met een roodwildstand die meer lavel vraagt dan deze arme grond kan opbrengen. Een schip op het strand is een baken in zee!

Voor verdere bebossing waren zodoende geen middelen meer beschikbaar en deze stond dan ook stil, terwijl van het hakhout een groot deel degeneerde tot heide als gevolg van konijnenschade. Ook het Oude Hout verdween voor meer dan de helft van de kaart.

Bosontwikkeling Planken Wambuis sedert 1832

<i>in hectaren:</i>	1832	1847	1870	1885	1905	1934	1952
naaldhout	187	223	267	326	338	344	544
loofhout	3	50	69	81	67	106	130
hakhout	181	235	262	258	252	134	—
bouwland	59	59	61	62	65	62	249
niet in cultuur	1558	1421	1329	1261	1266	1342	1065

<i>in procenten:</i>							
naaldhout	9	11	14	16	17	17	27
loofhout	—	3	3	4	3	5	7
hakhout	9	12	13	13	13	7	—
bouwland	3	3	3	3	3	3	12
niet in cultuur	79	71	67	64	64	68	54

De thans aanwezige oudere grovedennenopstanden vormen alle reeds een tweede generatie met uitzondering van enkele uit natuurlijke opslag voortgekomen opstanden in of nabij het stuifzandgebied.

In het algemeen zijn deze opstanden der tweede generatie van het goede soort en enig verschil met even oude opstanden der eerste generatie (op vergelijkbare grond) valt niet te bespeuren.

Enkele jongere opstanden der tweede generatie zijn echter wel van slechte hoedanigheid en het één gecombineerd met het ander maakt dus in het laatste geval een slechte zaadherkomst waarschijnlijk.

Dat klopt ook met de ervaringen elders. Deze slechte jongere opstanden zijn ontstaan in de periode 1914-1922, dus als gevolg van de oorlogskap 1914-1918 en het is bekend dat toen veel zaad van verkeerde (zuidelijke) herkomst werd gebruikt om aan de grote vraag naar plantsoen (in verband met de herbebossingen) te voldoen. Juist deze omstandigheid gaf immers de laatste stoot tot de instelling van een controle op de zaadherkomst (1923).

De thans aanwezige oudere opstanden zijn vrijwel alle geplant in plantgaten of bij aanwezigheid van zware bodembegroeiing (bosbessen) in gespitte groepen. Na verwijdering van de plag (ruwe humus) werd de grond van gat of grup één steek gespit waarna de zaak een half jaar tot een jaar bleef liggen opdat er eerst weer "gunst" in de grond zou komen. Vervolgens werden de dennen dan - meestal in de herfst - met behulp van een pen geplant.

Omstreeks 1895 bedroegen de herbebossingskosten:

plantgaten	70 cts. per 1000 stuks of rond f	14,- per ha
plantsoen	45 cts. per 1000 stuks of rond f	9,- per ha
plantloon	35 cts. per 1000 stuks of rond f	7,- per ha
Samen	150 cts. per 100 stuks of rond f	30,- per ha

Ten dele werden de opstanden echter ook gezaaid en met zekerheid is dit bekend van de herbebossing die plaats vond na de grote bosbrand van 1884, die van Ede over Zuid-Ginkel, Buunderkamp en het zuidelijk deel van het Planken Wambuis tot over de gemeentegrens van Arnhem sloeg.

Men zaaide dan eenvoudig over de brandvlakte met een lichte overzanding uit greppels of kuilen, dus zonder enige grondbewerking. Deze aanleg was nog goedkoper en verschil met de duurder aangelegde

opstanden valt niet op te merken.

Alleen de aanleg tot loofhout (eik en beuk) en eike-hakhout geschiedde na een diepe grondbewerking waarna resp. werd geplant met heesters en zogenaamd duimstek.

Aangezien de opgekweekte heesters (praktisch laanbomen) zeer duur waren, werden deze in wijd verband geplant. Daardoor kwamen er te weinig bomen op te staan om er ooit een kwalitatief goede opstand uit te kunnen selecteren. Dat is aan de thans nog aanwezige oude opstanden van eik en beuk zeer duidelijk te zien.

Bij de laatste herbebossing is men, evenals bij de laatste heidebebossing, de van ouds bekende methode van aanleg tot naaldhout blijven volgen, dus planten in gaten of groepen.

De verpleging liet te wensen over, hetgeen niet behoeft te verbazen, gelet op de rol die de jachtbelangen vooral in de laatste dertig jaren konden spelen (1904-1934). Dat er nog zoveel van terecht kwam, is niet in de laatste plaats te danken aan de boswachter Materman die het landgoed vanaf 1899 meer dan 50 jaren diende en wie de liefde tot het bos was ingeboren.

Hij alleen wat zuinig, zodat de dunning zich grotendeels beperkte tot het wegnemen van onderdrukte stammen (laagdunning), maar dat mag alleen voor hem pleiten. Het omgekeerde is veel erger, d.w.z. dat men er uit haalde wat men nodig had zonder op de toekomst te letten en dat was in zijn tijd eerder regel dan uitzondering. Wel heeft men bij de eerste dunning steeds de gehele opstand tot en met de bosrand opgekruid ten gevolge waarvan het bos op deze lichte zandgrond teveel werd blootgesteld aan de uitdrogende werking van de wind.

De eindkap geschiedde, voorzover valt na te gaan, geheel in de vorm van kaalkap.

Overigens ben ik van mening, dat het beheer van het "Planken Wambuis", een van de parels aan Neerlands kroon, alleen mag worden toevertrouwd aan een academisch gevormd bosbouwer; daarbij gelet op de navolgende uitspraak van Godfried Bomans:

"De waarde van het studentenleven schuilt in de aard en het niveau der nevenbezigheden. De vakstudie is een bijproduct". Lit.: Aforismen van Godfried Bomans; Elsevier 1977.